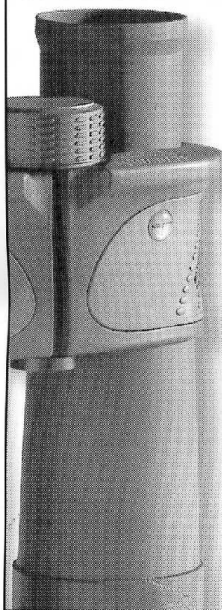

Groeningen

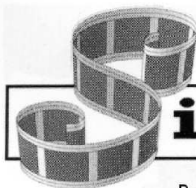
zomer 2012, 36ste jaargang nr. 3

IVN afdeling Groningen-Haren
www.ivn-groningenharen.nl

- * Fotoservice
- * Alle grote merken
compact/reflex/digitaal
- * 80 Types verrekijkers
en telescopen op voorraad
- * Ook astronomische telescopen
- * Swift - Bynolyt - Zeiss
- * Swarovski-topdealer
- * *Vriend Stichting Het Groninger Landschap*

www.combigroningen.nl

Poelstraat 19 - 9711 PG Groningen
Telefoon (050) 312 86 84

KOM VOGELN IN DE KAUKASUS

Geheel verzorgde vogelreizen in een ruige, vogelrijke
en tot de verbeelding sprekende regio o.l.v.
Nederlandse gids.

**12 daagse Najaarsreis 15 t/m 26
sept. 2012 voor € 1.450,-**

(all-in, incl. tickets)
met o.a. waanzinnige roofvogel trek en
kans op 28 soorten roofvogels

**13 daagse Voorjaarsreis Georgië 30 april t/m 12 mei 2013
voor € 1.650,-** (all-in, incl. tickets) met kans op 200 soorten

Ook voor maatwerk en individuele reizen, natuurtochten, trekking,
paardrijdtochten, wijnreizen in de regio waar gastvrijheid is uitgevonden!

volledige aanbod en data:
www.kaukasusplus.nl

info@kaukasusplus.nl
t. 0031(6)23460236

Kaukasus Plus Reizen

Reizen met een Plus in de Kaukasus!

Agenda

Zat 11 augustus	Ommelandermarkt, Ciboga terrein boterdiep (elke tweede zaterdag van de maand)
Zat 25 augustus	Braderie Piccardthofplas, boekenverkoop
Vrij 14 september	Natuurkids! Vleermuizen en nachtvinders
Zat 15 september	Stadspark, natuur als bijzaak of als hoofdzaak?
Do 20 september	Start bomencursus IVN Groningen-Haren
Do 20 september	Start paddestoelencursus IVN Groningen-Haren
Zat 29 september	Werkdoedag "Ieder kind heeft recht op natuur"
Zon 7 oktober	Paddestoelenexcursie in Appèlbergen
Woe 10 oktober	Deadline kopij herfst editie Groeningen
Zat 13 oktober	Natuurkids! Speuren naar sporen
Vrij 26 oktober	Paddestoelen in de herfst (stadspark)

Meer informatie over de IVN activiteiten, zie elders in deze Groeningen

De meest actuele informatie t.a.v. de agenda is te vinden op de website:
www.ivn-groningenharen.nl

Foto omslag: Natuurlijk het nieuwe logo van de IVN

Yohân Bergsma
Meesterschilder

Meidoornlaan 3
 9771 AN Sauwerd
 tel. 050-5269734

www.ekoschilder.nl

OKER
Schildert natuurlijk

HET KLEINE REISCOLLECTIEF

kleinschalig verantwoord vertrouwd

Wij organiseren
 natuurbelevingstochten,
 kant en klaar of op maat,
 voor vogelaars en
 liefhebbers van fietsen,
 wandelen en kanovaren.
 Wij zijn er voor kleine
 groepjes, families en
 individuele reizigers.
 Ook organiseren we
 studiereizen/excursies
 en groepsreizen.

enkele groepsreizen

Engeland, wandelen in het Lake District 31-8 & 21-9
Hongarije, kraanvogelspektakel 15-10

vogelreizen 2013

Roemenië, Donaudelta april
Polen, Biebrzamoerassen & oerbos Bialowieza mei
Hongarije, Bükk, Tisza en Hortobágy mei

Wij reizen per trein of minibus naar onze reisbestemmingen

nieuwe plannen voor 2013

Korte vogel- en natuurreizen naar Elbedal, Falsterbo,
 Oderdelta.

individuele bestemmingen

Bulgarije, Hongarije, Kroatië, Polen, Roemenië,
 Servië, Slovenië, Slowakije, Tsjechië, Wit-Rusland

Het Kleine Reiscollectief is een initiatief van

info@hkrc.nl

www.hkrc.nl

085-7853820

Inhoudsopgave

Van het bestuur	4
Van de redactie.....	6
Gedicht van Rutger Kopland.....	7
Bloeiende bomen in Appèlbergen.....	8
IVN vogelcursus voor beginners	11
En vanaf de andere kant bekeken	13
Vacature	14
Essen, een bijzonder gebied	15
Boekenverkoop.....	18
Werk-doe dag	19
Waterdiertjes voor de jeugd	20
Planten met een rotleven	22
Natuurgids worden.....	24
Zomer in je bol.....	26
Uit de natuur gegrepen	28
IVN-programma voorjaar/zomer 2012.....	29
Adressen en informatie.	31
Indeling werkgroepen en coördinatoren	32

Van het bestuur

Beste leden en donateurs,

Het goede nieuws voor deze zomer is: we hebben weer een nieuwe voorzitter! Onze secretaris Lammert Tiesinga, die al jaren aan het IVN verbonden is en recentelijk dus zijn twee termijnen van elk drie jaar als secretaris erop heeft zitten, heeft zich aangeboden als nieuwe voorzitter en dat hebben wij uiteraard met enthousiasme begroet. Lammert is gepokt en gemazeld binnen het IVN en over zijn kwaliteiten hoef ik hier niet verder uit te wijden. Bij deze nog bedankt Lammert en we hopen met jou weer een tijd vooruit te kunnen met een uitstekende voorzitter. Dat betekent dat ons 'bestuursprobleem' nagenoeg opgelost is. De secretarisvacature blijft dus vacant. Een mooie functie waarin u in het hart van het IVN betrokken bent. Ik heb al eerder gezegd: schroomt u niet om u aan te bieden want het is geen zware functie qua tijdsinvestering en u doet er een prachtige ervaring mee op en bouwt ook een leuk netwerk op.

De zomer wil, op het moment van mijn schrijven, nog niet echt doorbreken. Het is vrij fris en er is veel neerslag. Voor de natuur is dit overigens niet verkeerd. Hoe meer neerslag, hoe groener de natuur vaak lijkt en hoe uitbundiger het 'onkruid' vaak woekert. Iedereen die weleens in Schotland of Ierland op vakantie is geweest, is vaak getroffen door de prachtige tinten groen overall. Een buitje, afgewisseld door een helder zonnetje, met een regenboog aan de hemel, kan ook een heel speciale sfeer oproepen. Nou ja, laat ik positief blijven. Ik hoop natuurlijk ook nog op het zonnetje.

Het landelijk IVN (en in het verlengde ook de afdelingen) hebben het opzetten van de nieuwe landelijke website (www.ivn.nl) nu nagenoeg voltooid. We hebben, zoals u kunt zien, een nieuw logo en een nieuwe naam. We heten nu officieel Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid. We zijn nu bezig de afdelingssite ook dezelfde vormgeving te geven als de landelijke site. Ook worden de

ledenadministraties nu volledig gekoppeld aan de landelijke ledenadministratie. Dit proces wordt momenteel afgerond. U zult hier vast nog van horen in deze of de komende Groeningens.

De plantencursus is afgelopen voorjaar helaas niet doorgedaan. Het aantal aanmeldingen was toch zodanig laag dat het niet verantwoord leek om hier mee door te gaan. Er is wel weer een fraaie vogelexcursie naar het Bargerveen geweest, op hetzelfde moment dat heel Nederland op tv het Nederlands elftal zag verliezen van Denemarken. De thuisblijvers hadden opnieuw weer eens ongelijk.

In het najaar staan weer een bomen- en een paddenstoelencursus op het programma. Binnenkort zal ook de halfjaarsfolder weer verschijnen die u o.a. in de bibliotheekfilialen kunt afhalen. Ik wens u een fijne en zonnige zomer.

Carlo Ensing, penningmeester

Foto:
Eline van Ingen
Schenau

Van de redactie

Wat fijn dat er zo veel mensen zijn die de moeite willen nemen om een stukje te verhalen over wat ze gedaan hebben of wat ze willen delen. Dat maakt het voor mij nog leuker om dit blad in elkaar te zetten. Toen ik de kopij voor dit blad aan het organiseren was ontdekte ik dat de aangeleverde stukken heel divers waren. Ik schat daarom in dat er voor iedereen wel iets interessants in deze Groeningen staat en dat is precies de bedoeling. Veel leesplezier!!

Ik wil op deze plek graag mijn vroege vogel ervaring delen. Ik was vastbesloten om mee te gaan met de vroege vogels excursie in het stadspark, die plaats zou vinden op 13 mei jongstleden. Zoiets had ik nog niet eerder gedaan en ik zou er mooi wat over kunnen schrijven in deze Groeningen. Zo gezegd, zo gedaan.

Ik ben doorgaans niet zo vroeg op en vond het dan ook vernieuwend om mijn wekker om 03.00 's nachts te zetten. Het was nog donker maar het zou snel licht worden. Onderweg kwam ik veel mensen tegen en ik schat in dat de meeste niet geheel nuchter meer waren. De kroeg waar ik langs fietste was nog open en de laatste doorzetters zaten aan de bar. Ik besepte mij hoeveel werelden er zich in een stad afspelen en genoot van deze prille ochtend waar 2 werelden elkaar tegen kwamen.

Bij het stadspark aan gekomen, heb ik eens goed om mij heen gekeken, maar kon tussen de feestgangers geen vogelaars onderscheiden.

Doordat er in onze mailwisseling iets misgegaan was, bleek ik een uur te vroeg ter plekke te zijn. Ik woon tegen het Noorderplantsoen en tegen de tijd dat ik weer thuis was, begon het al aardig licht te worden. Even later, liggend in bed onder mijn openstaande raam, heb ik genoten van het ochtendconcert van alle vogels in de tuin en in het plantsoen, terwijl ik overdacht hoeveel mooie en vreemde vogels ik deze ochtend al was tegengekomen! Mijn eigen vroege vogels excursie was geslaagd...

Reacties

Per e-mail: ivngroeningen@gmail.com of per post: IVN-Afdeling Gron./Haren, t.a.v. de Groeningen, Postbus 1573, 9701 BN Groningen

Gedicht van Rutger Kopland (1934-2012)

Ik kijk naar het water- en of het stil is
en zwart, of rimpelt en glinstert, het doet maar
ik denk: zo is het, dit is hoe het moet

er drijven eenden tegen het riet, die eenden
daar, in dat riet, er staan wilgen en elzen
die daar, in de bocht van de rivier
alles heeft zijn eigen moment, zijn eigen plek

er waren oneindig veel mogelijkheden om
een landschap met een rivier te zijn
er is gekozen voor deze ene en deze is goed

Stroomdal (II), uit de bundel: Een man in de tuin. (2004)

Rutger Kopland woonde in Glimmen. Het landschap van de Drentsche Aa was voor hem een bron van inspiratie. Hij stierf op 11 juli 2012.

Bloeiende bomen in Appelbergen

Zondag 6 mei werd in Appelbergen de publieksexcursie Bloeiende Bomen gehouden. Het weer was droog maar koud zoals bijna het hele voorjaar tot nu toe. Het voordeel daarvan is dat de natuur langzaam ontluikt en dat je daar lang van kunt genieten.

Om 10.00 uur meldden zich acht personen en besloten werd de groep te splitsen. De groep waarvan ik deel uit maakte, begon met een rondje parkeerplaats. Als eerste zagen we de Gewone vogelkers met zijn witte bloemtrossen. Rene liet zien dat aan het begin van het blad een paar groene bobbeltjes zitten. Dat zijn extra-florale nectarklieren die roofinsecten moeten lokken. Zij kunnen de boom helpen door naast de nectar ook nog wat vraatzuchtige insecten te nuttigen. Desondanks had deze Vogelkers last van de Vogelkersstippelmot, nu nog in het stadium rups. In weefselachtige structuren zitten talloze rupsjes die lekker van

de bladeren eten. Zij bedekken soms de hele boom met hun rag en vreten hem helemaal kaal. Ieder jaar staat van dit fenomeen wel een foto in de krant. Altijd lees ik daarover dat de boom daarvan geen schade ondervindt maar dat kan ik me niet voorstellen, het kost hoe dan ook energie.

Vervolgens bekeken we een wilg. Er zaten nog een paar mooie katjes aan. Waren dat mannetjes of vrouwtjes? De loepen kwamen er aan te pas! Ze hadden meeldraden dus.....mannetjes. Daarnaast stond nog een wilg. Deze had andere katjes want dat was een vrouwtje. De wilg is tweehuizig, dwz dat mannetjes- en vrouwtjesbloemen op verschillende bomen zitten. De Haagbeuk daar weer naast had

mannetjes- en
vrouwtjesbloemen
en is dus eenhuizig.
Bij de Rode
kornoelje begonnen
de blaadjes te
komen en ook de
bloemschermen.
Opvallend bij deze
struik zijn de takken
die aan de
bovenkant rood zijn
en aan de onderkant

groen. De rode kleur werkt als zonnebrandmiddel. Vervolgens keken we naar de Linde. Die bloeide nog niet, maar wat je wel heel mooi kon zien was wat er allemaal wel niet uit een eindknop kan komen: 12 cm tak en 7 blaadjes!

De zoete kers had mooie witte bloesem. Ook de bladeren van deze boom hebben nectarklieren maar nu rode. De Beuk bloeide nog niet, de tere blaadjes waren net uitgekomen en heel goed te zien was de gewimperde bladrand. Prachtig! De Spaanse aak had al gebloeid en je zag al minuscule helikoptertjes verschijnen.

Vervolgens gingen we naar de plaats waar ten tijde van het zwembad, de rijwielstalling was. Daar zagen we naast de Plataan, de Gewone Vleugelnoot en de Paardenkastanje met zijn bloeiende kaarsen. Het is de moeite waard eens naar de afzonderlijke bloemen daarvan te kijken. Die zijn heel mooi maar ook is er iets bijzonders aan te zien. Eerst hebben de bloemen een gele vlek, maar als het afscheiden van nectar stopt -bij voorbeeld omdat de bloem bevrucht is of oud is geworden- wordt deze roze.

We maakten nog gauw een wandelingetje en stuitten daarbij op de Trosvlier. Deze stuik is niet inheems maar komt steeds vaker voor. Hij bloeit eerder dan de Gewone vlier en zijn bloemen staan in trossen en niet in schermen. De bessen worden rood en zijn giftig. Verder heeft deze vlier bruin merg terwijl dat bij de Gewone vlier wit is. Verderop zagen we de Zomereik die net in blad begon te komen. Ook daaraan ontdekten we de bloeiwijze. De mannelijke katjes vallen het meest op: lange draden met bolletjes meeldraden. De vrouwelijke moet je echt zoeken. Dat zijn kleine bolletje op een steeltje.

Moeiteloos hadden we twee uur staan kijken naar al het ontluikende groen, maar de excursie liep ten einde en we togen weer richting parkeerplaats. Een mooi begin van een zondag in mei.

Ellen Vissia

Foto's Hans van Steenis

IVN Vogelcursus voor beginners...

Voor u als lezer van dit blad is het natuurlijk gesneden koek, het verschil tussen biotoop, habitat en niche. Voor ons, beginnende vogelaars, allerminst. Tijdens de eerste van vijf theorie-avonden leerden we dat het een kenmerk voor herkenning van

Ooievaar 'De Braak'

de vogelsoort kan zijn, evenals gedrag, uiterlijk en voedsel zoeken. Tijdens even zoveel excursies in verschillende velden, leerden we deze kennis toepassen. Dat viel nog niet mee, maar wel keken we onze ogen uit!

Een enthousiast en gedreven cursusteam van de IVN Groningen-Haren geeft deze (en ook nog andere) cursussen al jaren en heeft zelf een prachtig cursusboek samengesteld met veel waardevolle informatie voor een beginner. Voor elk thema is een deskundige aangetrokken die ook de excursie begeleidt. Zo ontstaat een interessant en afwisselend programma met heel veel leuke weetjes, nieuwe contacten, bezienswaardigheden, en tig websites met evenveel informatie. Bij tijd en wijle duizelde het ons wel even.

En dan de geluiden waaraan je de vogel kunt herkennen! Elke avond hoorden we vijf nieuwe geluiden, met soms nog een of twee toegiften. Die konden we dan thuis oefenen, wat de volgende keer weer getoetst werd. Het werd ons makkelijk gemaakt, we konden de geluiden terugvinden op de website! Desalniettemin moesten we er erg op zweten. Tjonge, wat is dat moeilijk!! Tot overmaat van ramp, blijken er

ook (best veel) vogels te zijn die elkaar nadoen. Ga daar maar eens aan staan als beginnend vogelaar!

Maar waar het natuurlijk om gaat is het overbrengen van enthousiasme voor de vogelwereld. En daar is, wat mij betreft, deze cursus volledig in geslaagd! Geen van de cursusleiders te beroerd is om vragen te beantwoorden, je mee op pad te nemen en op mooie excursies, lezingen en informatiebronnen te wijzen.

De charme van een beginnend vogelaar zit 'm in de lol van het herkennen van het eentonige koolmeesliedje tot en met het waarnemen van het al dan niet vermeende bokje (ja echt, een vogel!) Nu nog sparen voor een telescoop!

Een enthousiaste deelnemer, Susan de Smidt

Bij het Lauwersmeer

...en vanaf de andere kant bekeken...

Het is voor mij, als een van de cursusleiders, heel leuk om bovenstaand enthousiast verhaal te lezen van een van de cursisten. Als een verrassing komt het niet helemaal.

Voor mij was het de eerste keer dat ik meedeed aan het voorbereiden en geven van de cursus en ik heb er meer plezier aan beleefd dan ik verwacht had, vooral door de enthousiaste deelname van de cursisten. Ik werkte eraan mee, omdat ik het leuk vind om dingen waar ik zelf warm voor loop– zoals vogelen dus bijvoorbeeld- te delen met anderen. Maar dat ik er zoveel energie van zou krijgen door de interesse en leergierigheid van de cursisten, had ik niet verwacht. Ik denk dat ik namens het hele cursusteam wel kan zeggen dat we de cursus ervaren hebben als een leuke manier om kennis over te brengen, maar ook om zelf actief met je hobby bezig te zijn en je passie met anderen te delen. Ik kan het iedere IVN -er aanbevelen om ook zelf de stap eens te zetten...

Namens het cursusteam, Margreet Schaaf

Blauwborst in het Lauwersmeer

Afdeling Groningen/Haren zoekt een website-beheerder

IVN krijgt vanaf mei 2012 een nieuwe huisstijl. Zo ook de landelijke IVN-website, alwaar de websites van de afdelingen op kunnen aansluiten. We hebben als bestuur gekozen om aan te sluiten op de landelijke huisstijl. Met een Content Management Systeem (CMS: simpel gezegd, het systeem waarmee je een website kunt onderhouden) krijgen we de mogelijkheid onze eigen website (op) te bouwen. Voor onze afdeling zoeken we een inhoudelijk website beheerder (m/v).

De taken voor deze persoon/personen zijn:

- Je zorgt ervoor dat nieuwe pagina's gepubliceerd worden op de website.
- Je zorgt ervoor dat de website actueel is en blijft. Je zorgt ervoor dat alle informatie goed te vinden is door duidelijke teksten op knoppen en links.
- Je stelt nieuwe inhoud samen of redigeert bestaande teksten en maakt ze geschikt voor op de website.
- Je levert een bijdrage aan het onderhoud en de 'look' van de website. Je blijft scherp op de gebruiksvriendelijkheid van de website.
- Je communiceert met de andere leden van de PR- en communicatie werkgroep, de bestuursleden en alle actieve vrijwilligers van de afdeling over de inhoud van de website.
- Optioneel: Je zorgt voor een effectieve aanwezigheid de IVN-afdeling binnen relevante social media.

Het IVN Landelijk Bureau organiseert workshops voor de website-beheerders van de afdelingen, waarin wordt uitgelegd hoe het CMS werkt. Na de workshop kun je als afdeling direct zelf aan de slag met het inrichten van de eigen website.

Voor deze functie is het van belang dat je:

- enige ervaring hebt met omgaan met computers
 - affiniteit hebt met het onderwerp natuur- en milieueducatie
 - gemotiveerd bent.
-

Essen: een bijzonder gebied

Essen, zo heet het streekje tussen Groningen en Haren. Vanaf de zuidpunt van de Helperzoom, bij de prachtige begraafplaats Esserveld, fiets je in oostelijke richting naar Essen. Er staan een paar boerderijen en huizen, het is een kleine gemeenschap waar je niet snel komt als je er niet hoeft te zijn. Daarom is het bij veel mensen nog onbekend. De IVN-werkgroep stadsecologie organiseerde onlangs een fietsexcursie langs de zuidkant van de stad waarin we onder andere aandacht gaven aan het “Tussengebied”. Daarin ligt Essen in het voorjaar tussen weelderige, bloemrijke weilanden, geel van de boterbloemen. Een parel tussen stad en Haren. Het is ook een gebied met een rijke historie.

Het klooster

In Essen was tussen 1200 en 1600 een klooster gevestigd: het klooster Yesse. Er is een klein, houten bezoekerscentrum, dat op afspraak te bezoeken is. Zie www.kloosteryesse.nl. Op de plek van het bezoekerscentrum was het kloosterterrein. Van dat terrein is overigens weinig meer te zien. Waarom stond het klooster op deze plek? Het ligt tussen de Drentse Aa en de Hunze en precies op de Hondsrug. Met hoog water bleef het hier droog.

Het klooster is genoemd naar het bijbelse fragment: “een kind is ons geboren, uit Yesses oude stam”. Yesse werd later ook als Essen

aangeduid. Vandaar de naam van deze streek. Het was een Cisterciënzer klooster, gesticht in 1215. Het was een belangrijk klooster, waar vooral vrouwen uit de adellijke families uit de stad Groningen leefden. Niet altijd uit vrije wil. Als het familiekapitaal moest worden verdeeld en er waren veel dochters dan was het voordelig voor de anderen als er een paar naar het klooster gingen. Daar moesten zij zonder bezit leven. Soms gingen vrouwen ook naar het klooster om een gedwongen huwelijk te ontvluchten.

De nonnen zelf mochten niet van het erf af en moesten vijf uur per dag bidden. Toch was het klooster belangrijk voor de omgeving. Naast de nonnen leefden in het klooster de "conversen", mannen die op het land werkten en bijvoorbeeld turf staken. Ook deden de conversen aan waterbeheersing, ze bouwden sluizen. Het water kwam van het hoger gelegen Drents plateau naar deze omgeving en daarom was het waterbeheer hier erg belangrijk. Ook bakten ze stenen, kloostermoppen: ze werden van klei met een speciale techniek gebakken.

1594 is het jaar van de Reformatie. De legers van Prins Maurits rukten op. Het katholieke geloof werd verboden. Alle kloostergoederen vervielen aan de stad. Dat was het einde van het klooster. In 1890 werden alle gebouwen opgeruimd.

Bedreigingen

Er heeft heel lang het plan bestaan om dwars door het Tussengebied een aftakking aan te leggen van de A28, de zogenaamde Zuidtangent. Gelukkig kon vooral door aanpassing van het Julianaplein een andere oplossing worden gevonden zodat een dure Zuidtangent overbodig werd. In 2007 was de aanleg daarvan definitief van de baan. Er is veel actie gevoerd om al die plannen tegen te houden en het rustige, landelijke karakter van dit gebied te bewaren.

De gemeente Haren heeft vergaande plannen gehad voor woningbouw in en rond Haren. Men ging ervan uit dat in de regio Groningen-Haren-Assen veel woningbouw zou moeten plaatsvinden om de bevolkingsgroei op te vangen. Er werd een gezamenlijk plan gemaakt, met als naam Regiovisie. Door de plannen voor woningbouw zou ook

het Tussengebied behoorlijk worden aangetast. Vooral het Comité Regio Groningen-Haren heeft veel invloed uitgeoefend op de politiek in de gemeente Haren om allerlei nieuwbouwplannen in te dammen. Dat is in hoge mate gelukt, ook doordat de groei van de bevolking enorm meeviel: die was veel te hoog ingeschat. Helemaal ongeschonden komt het Tussengebied er niet van af. Aan de zuidkant verrees een nieuwbouwwijk van Haren, grenzend aan de weilanden. Ook zijn er plannen voor bebouwing van de sportvelden Esserberg. Het is zaak om voortdurend alert te blijven.

Natuur

Het tussengebied is van oorsprong een weidevogelgebied. Ongeveer tien jaar geleden werden er nog dertien paar grutto's gezien. De grutto's leken echter verdwenen, tot april vorig jaar. Toen werden gelukkig weer enkele grutto's gehoord. En ook dit voorjaar 2012 waren er weer grutto's te horen in de weilanden ten zuiden van Essen, zo hebben we zelf kunnen waarnemen. Tijdens onze fietsexcursie op 10 juni zagen we dat het ging om tenminste één paar, met een nest.

Behalve grutto's heb ik zelf nog enkele scholeksters en Kievieten kunnen waarnemen. Daarnaast enkele buizerds en reeën. De bosuil, het ijsvogeltje en de nachtegaal komen van oorsprong in het tussengebied voor. Of ze er nog voorkomen, is mij niet bekend. Momenteel wordt er een nieuwe inventarisatie uitgevoerd om de flora en fauna in kaart te brengen.

Behoud van het rustige, landelijke karakter is erg belangrijk. Voor de natuur, ook voor de stadsnatuur, voor Harenaars en Stadgers die hier willen wandelen of fietsen en natuurlijk vanuit het oogpunt van cultuurhistorie. Het is een zeer waardevol gebied dat het verdient bewaard te blijven.

Lammert Tiesinga

Boekenverkoop Steunfonds NME

Sinds kort heb ik de boekenverkoop voor het Steunfonds Natuur- en Milieueducatie overgenomen van Claudia Vrieling. Je kunt als lid/donateur van het IVN bij mij alle uitgaven van KNNV en IVN met korting bestellen. Soms zijn er ook natuurboeken van andere uitgeverijen en tweedehands boeken. Tips, suggesties en ervaringen met bijvoorbeeld bepaalde gidsen zijn ook altijd van harte welkom.

Op dit moment uit VOORRAAD leverbaar:

- diverse KNNV veldgidsen o.a. Veldgids Plantengemeenschappen en Veldgids Libellen
 - "Wat Zingt Daar", leden €19,95
 - Zakgids Kustvogels, leden €13,50
 - Botanisch Woordenboek, leden €17,95
 - Natuur als Bondgenoot, leden €26,95
- Atlas van de Nederlandse Broedvogels, leden €47,50
- Nachtvinders van Waring en Townsend, €36 (laatste exemplaar)

OPRUIMING:

- Veldgids Zoogdieren van West Europa, nu €20
- Ganzen en Zwanen, arctische broedvogels bij boeren te gast, nu €10
 - Zakgids Zeevogels, nu €7,50
 - Tirion' s Vogelgids €20
- Stadsplanten: Veldgids voor de stad, nu €15
 - Vogellogboek, nu €4

TWEEDEHANDS:

- The SAS Survival Handbook, €2,50

Boekenverkoop ook in de IVN kraam op de markt bij de Piccardthof op
25 augustus van 13.30-16.30 u

Bestellen bij: Saskia van der Burg,
Eyssoniusstraat 28, 9714BS Groningen, tel. 050-5799631,
e-mail SteunfondsNME@hotmail.com. LET OP: NIEUW MAILADRES!

3e editie Werk-doe-dag komt eraan!

Op zaterdag 29 september aanstaande vindt de 3e editie van de Werk-doe-dag plaats; een actieve dag voor alle NME-vrijwilligers in Friesland, Groningen, Drenthe en Overijssel. Tijdens deze dag, wederom op de hippe en groene locatie in Bakkeveen (Nieuw Allardsoog), is het thema 'Ieder kind heeft recht op natuur'.

Deze dag is bedoeld om iets te komen halen en te brengen en samen weer concreet verder te kunnen met jeugd en jongeren. Want de jeugd is onze toekomst!

Verdere invulling en hoe je je kunt opgeven voor deze gratis kaderdag volgt zo snel mogelijk! Houd dus alle nieuwsbrieven en de website in de gaten! Wanneer je nog een goede tip heb voor de invulling van deze dag: schroom niet en zet het op de mail naar Agnes Bakker,

a.bakker@ivn.nl

Hopelijk tot dan!

Wij hebben boeken over verschillende onderwerpen waaronder **Natuur en Landschap**.

Boeken over vogels en zoogdieren, over insecten en planten, over paddenstoelen en schelpen en nog veel meer. Ook veldgidsen en flora's.

Grote voorraad KNNV-boeken.

**BOEKHANDEL
GODERT WALTER**

Oude Ebbingestraat 53
Groningen

050-312 25 23
info@godertwalter.nl
www.godertwalter.nl

Natuurexcursie waterdierpjes voor de jeugd

Kinderen en water zijn over het algemeen een gelukkige combinatie. Zeker wanneer het warm weer is en de zon schijnt, zijn ze welhaast onafscheidelijk. Of dat ook de reden was dat er op zondag 13 mei heel veel kinderen verschenen bij de IVN slootexcursie is natuurlijk de vraag. In ieder geval deden er meer dan 30 kinderen mee aan deze wateractiviteit bij volkstuinvereniging Tuinwijk.

De complete begeleiding van de IVN Club Natuurkids was dan ook uitgerukt om dit alles in goede banen te leiden. Maar liefst 8 begeleiders wachtten de kinderen op aan de Helperzoom. Deze keken bij aankomst verwachtingsvol naar de schepnetjes, potjes, bakjes en kaarten.

Na een korte uitleg werden de kids verdeeld over 6 groepjes. Elk groepje kreeg een vaste begeleider, waarna het gezamenlijk ging naar de plaats van handeling: De vijver vlak achter de kantine.

Deze vijver is zeer geschikt voor een slootexcursie vanwege de vlakke en brede oever.

Kinderen kunnen zo makkelijk bij het water en doordat het niet stijl is, glijden ze ook niet of nauwelijks uit. Ook geruststellend voor ouders en begeleiding. Toch waren er een paar

'kletskouzen' bij, zij die hun schoenen of laarzen toch even in het water doopten.

Er werden heel veel beestjes gevonden en gevangen. Wonderbaarlijk was dat de kleinste kinderen vaak de grootste vangsten deden. Ook de ouders werden hierdoor zo enthousiast dat ze fanatiek gingen meevissen.

Een kleine greep uit wat er allemaal naar boven werd gehaald: Maar liefst 3 kleine watersalamanders, meerdere bloedzuigers, waterpissebedden, een oeverloper ook wel schaatsenrijder genoemd, waterschorpioenen, een groot aantal kleine visjes, een kikkervisje en nog veel meer kreeftjes, kevertjes en ander geledpotig spul. Veel dus tot verbazing van groot en klein.

Meer dan een uur mochten de kids vissen en zoeken. Nadat gezamenlijk alle vangsten waren bekeken en nogmaals benoemd, werden de diertjes weer met liefde teruggezet. Aan het einde van deze activiteit mochten de kinderen kiezen. Of nog even buiten spelen of binnen een tekening maken

van het waterbeestje dat je het meest was bijgebleven. Een paar kids maakten een tekening en die waren dan ook erg mooi. De meeste jeugd wilde echter spelen, waarbij met name de trampoline erg populair was.

Dank aan het bestuur en de andere mensen van Tuinwijk omdat deze jeugdexcursie daar mocht plaatsvinden en dat we gebruik mochten maken van de kantine. Het was een mooie en leerzame dag en een plezier om te zien dat de kinderen zich goed hebben vermaakt.

Planten met een Rotleven

Jaren geleden toen mijn jongste zoon nog een klein ventje was en niet 1,93 meter, stopte hij twee grapefruitpitten in een bloempot. Het potje kwam in de vensterbank te staan en werd regelmatig begoten en zie: het wonder voltrok zich! Tot vreugde van mijn zoon groeiden uit de zwarte aarde twee stengeltjes met ieder twee blaadjes, het begin van grapefruitbomen. Helaas bleef het hier langdurig bij en de aandacht van mijn zoon verslaptte.

Ik vond echter dat zijn initiatief niet zomaar in de vuilnisbak kon eindigen en dat was het begin van een martelgang zowel voor mij als voor de planten. Heel traag kwamen er meer bladeren aan en ik ontdekte dat ze beter regenwater of gekookt water verdroegen dan gewoon kraanwater. 's Zomers zette ik ze op het balkon en dan groeiden ze een beetje tenminste als het weer gunstig was. 's Winters stonden ze binnen om te overwinteren en dan gebeurde er doorgaans niet veel.

Ik pannekoekbakte maar wat met ze om, zoals mijn familie dat pleegt uit te drukken, en het resultaat was bedroevend. Mijn zus die mijn armetierige boompjes aanschouwde, merkte zelfs op dat ik mij zeker opwierp voor nooddruftige planten.

Na de winter zijn ze ook dit voorjaar weer op het balkon terecht gekomen. Ze moeten harde wind en regen trotseren en dat gaat met grote moeite. De ene plant heeft inmiddels geelgroene bladeren en de andere ziet er beter uit maar heeft last van schildluizen. Op internet lees ik dat die geen honingdauw veroorzaken maar de pikkende, glimmende bladeren doen anders vermoeden. Met een satéprikker heb ik geprobeerd dit ongedierte te verwijderen maar een paar weken later zitten ze er toch weer op en nu draven er ook nog mieren driftig op en neer over de takken. Die zullen zich wel tegoed doen aan de honingdauw. En waar die beesten zo plotseling vandaan komen, Joost mag het weten. Nee dan de nieuwe planten van mijn zoon! Daar kan ik wel jaloers op worden!

Ellen Vissia

foto's: Bert Hidding

Natuurgids worden.....

Na anderhalf jaar bloed, zweet en tranen heb ik eindelijk dat felbegeerde papiertje in handen, het IVN natuurgidsendiploma. Yeah! Het klinkt een beetje dramatisch, maar er zit toch een kern van waarheid in die eerste zin. Gelukkig kan ik aan die drie woorden die zwoegen uitdrukken ook een heleboel andere woorden toevoegen waaronder kennis, geweldige ervaringen en gezelligheid.

In die anderhalf jaar hebben we van diverse goede docenten les gehad en door veel mooie natuurgebieden mogen struinen. Daarnaast moesten er diverse opdrachten gemaakt worden, waaronder een educatief eindwerkstuk. Samen hadden we (Jelka Vale en Nadien Lemmers) al snel besloten dat we een werkstuk wilden maken voor kinderen. We willen kinderen op een leuke manier kennis laten maken met de natuur. De meest leuke manier om dit te doen, leek ons door middel van het prikkelen van de zintuigen. Toen dachten wij aan een ontdekkpad waar van alles te beleven valt op het gebied van de, waarbij de zintuigen centraal staan. Daarom hebben we een handleiding geschreven hoe men zelf een ontdekkpad in elkaar kan zetten. Daarnaast hebben we opdrachten samengesteld die gebruikt kunnen worden voor het samenstellen van een ontdekkpad. Bij het samenstellen van de opdrachten is rekening gehouden met verschillende leerstijlen en intelligentieniveaus. De opdrachten in de leskist zijn ingedeeld op basis van seizoen, habitat (bos, heide, grasland en water) en zintuigen.

Het voordeel van zelf een pad samenstellen is dat er op die manier ingespeeld kan worden op de behoeftes, kern- en leerdoelen van de doelgroep. Zo kunnen paden op meerdere manieren en op verschillende locaties gebruikt worden. Elk gebied is anders en tijdens de verschillende seizoenen vallen andere dingen te ontdekken. Natuurlijk hebben we ook een paar paden uitgewerkt, getest en daar waar nodig aangepast. Deze paden zijn klaar voor gebruik. Maar we dagen mensen uit om zelf nieuwe paden te creëren en met nieuwe ideeën te komen. Het moet een levend project blijven die steeds verbeterd en aangevuld kan worden.

Wat wij met deze “leskist” willen, is handvatten reiken aan scholen, gidsen en particulieren om met de kinderen de natuur in te gaan. Met simpele opdrachten en weinig materiaal is al van alles te beleven.

Ben je benieuwd geworden of wil je leuke ideeën opdoen om met je (klein) kinderen te gaan doen of ga je een kinderfeestje organiseren, dan kan je contact opnemen met de redactie van de Groeningen of met Jelka Vale via jelkavale@gmail.com

RUIKEN

38. Zintuigenspel

Materiaal & voorbereiding: blinddoek
Locatie: allen
Tijdsduur: 20 minuten
Leeftijd: 4 – 12 jaar
Groepstype: maximaal 20 kinderen
Soort activiteit & Ml: natuurbeleving, rustig, natuurknap/
 mensknop
Seizoen: alle seizoenen
Habitats: alle habitats

Omschrijving opdracht:

De ene helft van de spelers wordt geblinddoekt en door de andere helft rondgeleid. De geblinddoekte speler probeert aan de hand van tast, geur, geluid of smaak te raden wat hem wordt gepresenteerd. Daarna wissel je van rol.

Enkele voorbeelden:

- voelen: mos, beukenootje, kastanje, dennenappel, blad, grassprietje, boomschors
- ruiken: hooi, rozengeur, bloemengeur, boom, aarde
- proeven: vlierbessen(siroop), frambozen(sap), noot, grassprietje
- horen: geluid van water, geluid van vogels, geluid van de wind (Je kan hiervoor een cd met natuurgeluiden gebruiken.)

Bron: Boogmans, 2010, p. 38-39.

Bos

Heide

Weiland

Water

Voorbeeld van een opdracht uit de leskist: Het ontdekpad

De zomer in je bol met WoesteLand, de jongeren van IVN!

WoesteLand organiseert komende zomer vijfvakantieweken in de natuur, voor iedereen tussen de 12 en 30 jaar. Tijdens de deze weken wordt vrijwilligerswerk in de natuur afgewisseld met uitdagende workshops rondom een duurzaam of groen thema en uiteraard veel gezelligheid. De activiteiten van WoesteLand vinden plaats door het hele land en soms zelfs in het buitenland. Hierbij worden de mooiste plekjes aangedaan. Alle activiteiten zijn low-budget en midden in de natuur.

Beleef de natuur

Eén van de belangrijkste bezigheden tijdens de vakantieweken is het doen van natuurbeheerwerk. Er worden bomen gestoken of gezaagd, heide geplagd, slootjes gebaggerd en weilanden gehooïd. Ook wordt er soms op een biologische boerderij gewerkt. Allemaal activiteiten die leuk zijn om te doen, leerzaam zijn én bijdragen aan de ontwikkeling van het landschap.

Voor en door jongeren

Alle zomerweken worden begeleid door enthousiaste vrijwilligers, die zelf al vaker mee zijn geweest met activiteiten van WoesteLand. De begeleiders hebben trainingen gevolgd en ervaring in het begeleiden van (natuur)activiteiten voor groepen jongeren. Tijdens de activiteiten zijn altijd begeleiders met een EHBO-diploma aanwezig.

Zomerweken 2012

- Uit de toon, 12 aug.-18 aug., Drenthe, 18-30 jaar
- Domaine de Royères, 15 aug.-25 aug., Frankrijk, 25-30 jaar
- Woeste Zinval, 20 aug.- 26 aug., 16-30 jaar

Nieuwsgierig geworden? Kijk voor meer informatie over de zomerweken, data en inschrijving op www.woesteland.nl of stuur een e-mail naar info@woesteland.nl.

WoesteLand

Uit de natuur gegrepen...

De braam oftewel *Rubus fruticosus*

Voor beiden, mens en dier, was hij een natuurlijke bescherming. In de romeinse tijd werden de grachten en de bermen bij uitkijkposten en vestingsplaatsen met dit doornige gewas beplant. In de dierenwereld zijn het vooral de kleinere zoogdieren, zoals de muis, het konijn en de vos, die zich bij gevaar terugtrekken onder de braamstruik. En vanwege de stekelige bescherming wordt hij graag gezocht als broedplaats, vooral door de nachtegaal en de braamsluiper.

Van de lange twijgen, die sterk en soepel zijn, werd veel gebruik gemaakt bij het vlechten van manden, bijenkorven, vloermatten en graankaren. Een koehoorn, waarin twee of vier gaten op maat waren gemaakt, werd over de braamstengel getrokken en haalde op die manier de doornen weg. De doornloze stengels werden gespleten, de zo verkregen repen bijgeschaafd en klaar was de grondstof voor het vlechten van de gebruiksvoorwerpen. Natuurlijk waren er ook nog de vruchten, de bramen, waarvan overheerlijke jam werd bereid.

IVN Excursie- en cursusprogramma zomer/ najaar 2012

Excursies:

Vrijdag 14 september 2012: **Natuurkids! Vleermuizen en nachtvlinders**

Plaats en tijd: Het Stadspark (ovb), 20.00-23.00 uur

Leeftijd: voor kids tussen 9 t/m 12 jaar

Voor kids die wat later mogen opblijven gaan we proberen nachtvlinders te lokken met zelfgemaakte lokstoffen en een speciale lamp. Ook gaan we op zoek naar vleermuizen met een speciale batdetector.

Voor opgave en vragen kun je contact opnemen met: Jelka Vale,

Email: natuurkids.groningen@gmail.com of Tel. 050-752 9166

Zaterdag 15 september: **Plantenexcursie naar het Stadspark**

Plaats en tijd: Chinees restaurant 'Ni Hao', 14.00 uur

Het thema van deze excursie is: "Stads-park, natuur als bijzaak of als hoofdzaak?" We gaan bekijken hoe dat in het Stadspark is en wat dat betekent voor het beheer. Van te voren opgeven is niet nodig.

Zondag 7 oktober: **Paddenstoelenexcursie naar Appèlbergen**

Plaats en tijd: parkeerterrein aan het begin van Appèlbergen, 14.00 uur

We gaan op zoek naar de prachtvlamhoed, de pronkridder, de heksenboleet, de spekzwoerdzwam en nog veel meer. Van te voren opgeven is niet nodig.

Zaterdag 13 oktober 2012: **Natuurkids! Speuren naar sporen**

Plaats en tijd: De Kardingeberg, 14.00 -16.00 uur

Leeftijd: voor kids tussen 6 t/m 10 jaar

Hoe herken je de pootafdruk van een vogel of een dier?

Hoe kun je zien welk beest er aan een appel heeft zitten knagen.

Een speurtocht vol belevenissen op en rond de Kardingeberg.

Voor opgave en vragen kun je contact opnemen met: Jelka Vale,

Email: natuurkids.groningen@gmail.com of Tel. 050-752 9166

Vrijdag 26 oktober 2012: **Natuurkids! Paddestoelen in de herfst**

Plaats en tijd: Het Stadspark, 14.00 uur

Leeftijd: voor kids tussen 6 t/m 12 jaar

In de herfstvakantie op zoek naar paddestoelen. Hebben ze allemaal een hoed? En hoe komen paddestoelen toch aan zulke mooie namen? Voor opgave en vragen kun je contact opnemen met: Jelka Vale, Email: natuurkids.groningen@gmail.com of Tel. 050-752 9166

Cursussen:

Paddestoelencursus

Ook dit najaar wordt er een paddestoelencursus gegeven. Onder leiding van Ben Westerink, ter zijde gestaan door Martin Power en Gert Jan Huiskes, wordt tijdens drie avonden en drie excursies dit rijk onder de loep genomen. Geschikt voor de volstreekte beginner en voor hem of haar die de stof weer op wil frissen.

De theorieavonden duren van 19.30-21.45 uur en vinden plaats op de donderdagen: 20 en 27 september en 4 oktober. De aanvangstijd van de excursies is 14.00 uur en vinden plaats op de zondagen:

23 en 30 september en 7 oktober. De locaties waar de excursies worden gehouden worden pas bekend gemaakt op de cursusavonden.

Locatie AOC Terra: Hereweg 99, Groningen.

Kosten: € 20,- voor leden/donateurs en € 22,50 voor niet leden. Opgave bij Martin Power. E-mail: m.power@home.nl of tel. 050-3131570.

Bomencursus

Al weer voor het derde jaar organiseert de plantenwerkgroep van het IVN Groningen-Haren de bomencursus. In 8 bijeenkomsten leren de cursisten de meeste inheemse bomen van Nederland te benoemen aan de bladeren en knoppen. Naast de bomen als plant wordt er aandacht gegeven aan de ecologie van een bos en de mens in samenhang met de boom.

De cursusavonden worden gehouden op donderdagavonden: 20 sept, 11 okt, 1 nov en 29 nov.

De excursies op zaterdagochtenden: 22 sep, 13 okt, 3 nov en 1 dec
Lokatie AOC Terra: Hereweg 99, Groningen.

Kosten: € 50,- voor leden/donateur en € 60,- voor niet leden. Informatie kunt u inwinnen bij Ernst Flentge. E-mail: e.w.flentge@freeler.nl of 050-5349131.

Adressen en informatie

IVN-Afdeling Groningen/Haren

Postbus 1573

9701 BN Groningen

www.ivn-groningenharen.nl

e-mail: ivngroningenharen@gmail.com

Bestuur

Voorzitter: Lammert Tiesinga
L.Tiesinga@inter.nl.net Tel: 050-3133682

Secretaris: vacature

Penningmeester: Carlo Ensing
carlo.ensing@home.nl Tel.: 06-47871101

Leden:

Maaïke Everink, Kees van de Ven, Ernst Flentge, Janneke van Steenis,
Gert Jan Huiskes

Ledenadministratie

Postbus 1573, 9701 BN Groningen.

E-mail: carlo.ensing@home.nl

Gironummer 3742937 t.n.v. IVN afd. Groningen/Haren

Contributie/administratie

Leden zijn actief betrokken bij het IVN. Zij betalen per jaar minimaal 17,50 euro, waarvan de afdeling 8,65 euro afdraagt aan het landelijk bureau. Donateurs steunen het IVN en betalen minimaal 10,50 euro per jaar, dat geheel ten goede komt aan de afdeling.

Leden en donateurs ontvangen "Groeningen", en leden ontvangen tevens het landelijk tijdschrift "Mens en Natuur".

Leden, die "Mens en Natuur" niet thuis gezonden krijgen, dienen contact op te nemen met de afdelingspenningmeester.

Opgave, verhuizingen, overschrijvingen naar andere afdelingen en opzeggingen (dit laatste alleen voor 1 januari): aan de ledenadministratie van onze afdeling doorgeven. Betalingen geschieden per toegezonden acceptgiro of met internetbankieren.

Werkgroepen en coördinatoren

Vogelwerkgroep

Maaïke Everink

maaïke.everink@gmail.com

Plantenwerkgroep

Janneke van Steenis, tel.: 050-5352845

jvansteen@home.nl

Natuur- en Milieuwerkgroep Haren

Ernst Flentge, tel.: 050-5349131

e.w.flentge@freeler.nl

Werkgroep stadsecologie

Lammert Tiesinga, tel.: 050-3133682

L.Tiesinga@inter.nl.net

Werkgroep Natuurkids

Gert Jan Huiskes, tel.: 06-24149856

gertjanhuiskes@online.nl

Boekenverkoop

Saskia van der Burg

SteunfondsNME@hotmail.nl

Werkgroep PR & Communicatie

Kees van de Ven, tel.: 050-4063310

keesvandeven@planet.nl

Ad interim

Kopij voor de Groeningen sturen naar:

Postbus 1573, 9701 BN Groningen of ivngroeningen@gmail.com

IVN Consulentenschap Groningen

Postbus 1020, 9701 BA Groningen.

Tel: 050-3135933; e-mail: consulentenschap.groningen@ivn.nl

Vrijwilligersconsulent: Marit Stokkentreeff

IVN-Landelijk

Postbus 20123, 1000 HC Amsterdam.

Tel: 020-6228115

Website: www.ivn.nl

VOOR EEN ENERGIEZUINIGE INSTALLATIE -
GAAT U NAAR ...

LANTING
INSTALLATIEBEDRIJF BV

- centrale verwarming
- gas- en waterleiding
- zinkwerk
- luchtverwarming
- elektrische installaties
- warmtepompen
- installatie pv-panelen
- installatie zonnecollectoren

Kieler Bocht 39
9723 JA Groningen
Rijksstraatweg 94
9752 BJ Haren

UNETO-VNI

Tel. 050-5344065
Fax 050-5343757
lanting@technonet.nl

NATUURVOEDINGSWINKEL

Tel. 050 - 541 15 15

De Wiershoeck

www.beijum.nl/wiershoeck

Volledig assortiment biologische voeding:

Brood (*iedere ochtend vers*)
Zuivel en kaas
Groente en fruit
Vlees en vleesvervangers
Droogwaren
IJs

Dranken
Dranken
Koek en snoep
Wijnen
Lichaamsverzorging
Schoonmaakmiddelen Etc, etc

Verkooppunt

Groente- & Fruit-abonnement

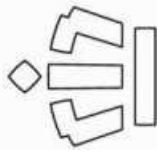
Op de flats: gelegen aan het (flots)pad door Beijum, richting Zuidwoldo.
Per auto: afslag Beijum-Noord, bereikbaar via Ingang Onnemaheerd, daarna links rechts.
Open: ma: 11.30-18.00 di, v/m vr: 9.00-18.00 do: 9.00-20.00 za: 9.00-17.00 uur
Beijumerweg 20 (naast de schooltuinen).

Wij bezorgen iedere donderdag aan huis.
Faxnummer (050) 5792097

Drukwerk

TNT Post
Port betaald
Port Payé
Pays-Bas

IVN afdeling Groningen/Haren
Postbus 1573
9701 BN Groningen